

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 53, 2024, σσ. 37-45

Κρατικός Προϋπολογισμός, δημόσιο χρέος και προοπτικές των δημοσιονομικών μεγεθών

Ελισάβετ Ι. Νίτση

2.1. Εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού 2023

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός (ΚΠ) του 2023, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους¹, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, παρουσίασε έλλειμμα ύψους 3.989 εκατ. ευρώ ή 1,8% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ)², έναντι 11.656 εκατ. ευρώ ή 5,6% του ΑΕΠ το 2022, ενώ σε σχέση με την εκτίμηση του Προϋπολογισμού του 2024 των 8.338 εκατ. ευρώ ή 3,7% του ΑΕΠ αλλά και τον στόχο του ΚΠ του 2023 των 7.806 εκατ. ευρώ ή 3,5% του ΑΕΠ είναι σημαντικά χαμηλότερο (Πίνακας 2.1.1). Το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι πλεονασματικό για πρώτη φορά μετά την πανδημία, καθώς ανήλθε στα 3.920 εκατ. ευρώ ή 1,8% του ΑΕΠ, έναντι ελλείμματος ύψους 6.652 εκατ. ευρώ ή 3,2% του ΑΕΠ το 2022 και στόχου για πρωτογενές έλλειμμα ύψους 2.134 εκατ. ευρώ ή 1% του ΑΕΠ σύμφωνα με τον ΚΠ του 2023, και από την εκτίμηση του ΚΠ του 2024 που αναμένονταν στα 851 εκατ. ευρώ ή 0,4% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.1.1). Είναι φανερό ότι η εκτέλεση του ΚΠ είναι σαφώς βελτιωμένη από τις προβλέψεις του ΚΠ του 2024, πράγμα που οφείλεται στη σημαντική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, σημαντικά υψηλότερη από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, η οποία υπερέβασε τις δυσοίωνες προβλέψεις λόγω της ενεργειακής κρίσης αλλά και των πληθωριστικών πιέσεων σε ενέργεια και βασικά προϊόντα, δημιουργώντας την ανάγκη λήψης μέτρων για την αντιμετώπισή τους και τη στήριξη των πολιτών, κυρίως αυτών που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες.

Αποτέλεσμα της σημαντικής οικονομικής ανάκαμψης, αλλά και του πληθωρισμού, ήταν να αυξηθούν σημαντικά τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2023. Παράλληλα όμως, και λόγω των αυξημένων αναγκών για μέτρα αρωγής των πολιτών από τις πυρκαγιές του καλοκαιριού και τις επακόλουθες πλημμύρες του φθινοπώρου, αλλά και από την επιβάρυνση των ασθενέστερων λόγω της ακρίβειας, αυξήθηκαν και οι δαπάνες σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους. Πιο συγκεκριμένα, τα καθαρά έσοδα του ΚΠ ανήλθαν σε 67.005 εκατ. ευρώ ή 30,1% του ΑΕΠ, αυξημένα κατά 7.382 εκατ. ευρώ ή 12,4% από αυτά που είχαν εισπραχθεί το 2022, αλλά και έναντι του στόχου που είχε τεθεί για έσοδα από τον ΚΠ του 2023, ο οποίος έφτανε τα 63.885 εκατ. ευρώ, δηλαδή μία αύξηση της τάξης των 3.120 εκατ. ευρώ ή 4,9%. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σε αναθεωρήσεις προς τα πάνω των στοιχείων για τα έσοδα σε 65.196 εκατ. ευρώ στην τελευταία εκτίμηση στον Προϋπολογισμό του 2024, με την απόκλιση να περιορίζεται στα 1.809 εκατ. ευρώ ή 2,8%. Η αύξηση αυτή προήλθε κατά κύριο λόγο από τα αυξημένα έσοδα από φόρους, ήτοι από 55.217 εκατ. ευρώ το 2022 οι εισπράξεις φόρων εκτοξεύθηκαν στα 61.627 εκατ. ευρώ ή 11,6%, το 2023, μία αύξηση που μεταφράζεται σε περίπου 1% του ΑΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, μεγαλύτερη είναι η αύξηση των εισπράξεων από φόρο εισοδήματος τόσο των φυσικών προσώπων όσο και των εταιρειών, καθώς η οικονομία λειτουργεί σε ένα περιβάλλον κανονικότητας με σημαντική οικονομική ανάπτυξη, μεγαλύτερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, και η αύξηση της απασχόλησης, αλλά και η παράλληλη αύξηση του κατώτατου μισθού οδήγησαν σε αυξημένα εισοδήματα εργαζομένων και επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αυξήθηκε από 17.012 εκατ. ευρώ το 2022 σε 20.884 εκατ. ευρώ το 2023, αύξηση δηλαδή της τάξης των 3.872 εκατ. ευρώ ή 22,8%. Η αύξηση αυτή μεταφράζεται σε περισσότερο από μία ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ (1,1%). Επιπλέον, οι εισπράξεις ΦΠΑ αυξήθηκαν από 21.424 εκατ. ευρώ το 2022 σε 23.385 εκατ. ευρώ το 2023, αύξηση δηλαδή της τάξης των 1.961 εκατ. ευρώ ή 9,2%. Η αύξηση αυτή

1. Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Ιανουάριος 2023.

2. ΑΕΠ του 2023 με βάση τον Προϋπολογισμό του 2024.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.1 Στοιχεία των Κρατικών Προϋπολογισμών, εκατ. € σε τροποποιημένη ταμειακή βάση

	2022		2023	
	Πραγμ. ¹	Πραγμ. ¹	Πρόβλεψη Προϋπολογισμού 2023 ²	Εκτίμηση Προϋπολογισμού 2024 ³
Κρατικός Προϋπολογισμός				
Καθαρά έσοδα	59.623	67.005	63.885	65.196
Φόροι	55.217	61.627	57.421	61.019
<i>εκ των οποίων:</i>				
ΦΠΑ	21.424	23.385	22.198	23.231
ΕΦΚ	6.984	7.018	7.117	7.038
<i>Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας</i>	2.692	2.491	2.380	2.539
<i>Φόρος εισοδήματος</i>	17.012	20.884	17.772	20.566
<i>Κοινωνικές εισφορές</i>	56	58	55	56
<i>Μεταβιβάσεις</i>	6.357	7.530	7.953	6.230
<i>Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών</i>	883	848	2.418	968
<i>Λοιπά τρέχοντα έσοδα</i>	3.301	3.930	2.124	3.592
<i>Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων</i>	35	25	24	7
<i>Επιστροφές εσόδων</i>	6.153	6.993	6.110	6.677
Δαπάνες⁴	71.279	70.765	71.871	73.533
<i>Παροχές σε εργαζόμενους</i>	13.640	14.039	13.796	14.150
<i>Κοινωνικές παροχές</i>	391	417	397	414
<i>Μεταβιβάσεις</i>	35.086	33.399	32.476	33.870
<i>Αγορές αγαθών και υπηρεσιών</i>	2.145	2.145	1.541	2.364
<i>Επιδοτήσεις</i>	400	118	80	180
<i>Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)</i>	5.039	7.706	5.851	7.503
<i>Λοιπές δαπάνες</i>	55	49	81	96
<i>Πιστώσεις υπό κατανομή (πλην ΠΔΕ και ΤΑΑ)</i>	0	0	3.156	1.777
<i>Αποκτήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων</i>	3.496	1.691	2.531	2.358
ΠΔΕ⁵				
<i>Έσοδα</i>	3.581	3.323	4.449	3.763
<i>Δαπάνες</i>	8.182	9.112	8.300	8.750
Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας⁶				
<i>Έσοδα</i>	1.718	3.405	3.436	1.718
<i>Δαπάνες</i>	2.843	2.089	3.662	2.072

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.1 (συνέχεια)

Πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού⁷	-6.652	3.920	-2.134	-851
% ΑΕΠ	-3,2%	1,8%	-1,0%	0,4%
Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού⁷	-11.656	-3.989	-7.806	-8.338
% ΑΕΠ	-5,6%	-1,8%	-3,5%	-3,7%
ΑΕΠ⁸	206.620	222.766	224.134	222.766

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2023 και 2024, Υπουργείο Οικονομικών.
Πορεία Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Ιανουάριος 2024.

Σημειώσεις:

1. Τα στοιχεία των εσόδων και των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού για τα έτη 2022 και 2023 είναι προσωρινά και θα οριστικοποιηθούν με την κύρωση του Απολογισμού Εσόδων και Εξόδων του Κράτους οικονομικών ετών 2022 και 2023.
2. Στόχοι του Προϋπολογισμού 2023, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2023.
3. Στόχοι του Προϋπολογισμού 2023, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2024.
4. Οι δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης αναλύονται σύμφωνα με τις μείζονες κατηγορίες του π.δ. 54/2018 (Α' 103).
5. Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.
6. Τα έσοδα του ΤΑΑ περιέχονται στις μεταβιβάσεις, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.
7. Έλλειμμα (-)/Πλεόνασμα (+).
8. Η εκτίμηση του ΑΕΠ για το 2023 όπως αποτυπώνεται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2024.

προήλθε από τις σημαντικές αυξήσεις των τιμών των αγαθών που απέδωσαν σημαντικά υψηλότερο ΦΠΑ, αλλά και από τη σημαντική αύξηση των τουριστικών εισπράξεων που ήταν υψηλότερες του 2019.

Όσον αφορά την πλευρά των δαπανών, αυτές ανήλθαν στα 70.765 εκατ. ευρώ ή 31,8% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 514 εκατ. ευρώ ή 0,7% συγκριτικά με το 2022. Μεγαλύτερη απόκλιση εμφανίζουν και σε σχέση με τις δαπάνες που είχαν προβλεφθεί αρχικά από τον ΚΠ του 2023 κατά 1.106 εκατ. ευρώ ή 1,5%, καθώς κατά την περίοδο κατάθεσής του είχαν δρομολογηθεί έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση της μεγάλης ενεργειακής κρίσης και της συνεπακόλουθης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αλλά και της μεγάλης αύξησης των τιμών βασικών προϊόντων. Η μείωση αυτή των δαπανών προήλθε από τις μεταβιβάσεις (1.687 εκατ. ευρώ ή 4,8% συγκριτικά με το 2022), γεγονός όμως που είχε προβλεφθεί σε όλους τους σχετικούς στόχους και τις εκτιμήσεις, αλλά και από τις αποκτήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων και, πιο συγκεκριμένα, από τα εξοπλιστικά προγράμματα, λόγω των μειωμένων ταμειακών πληρωμών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (1.841 εκατ. ευρώ ή 54,1% συγκριτικά με το

2022. Ωστόσο υπάρχει μια μείωσή τους σε σύγκριση με την εκτίμηση του ΚΠ του 2024, στον οποίο είχαν εκτιμηθεί να φτάσουν τα 73.533 εκατ. ευρώ ή 33% του ΑΕΠ. Η μείωση αυτή (1,2% του ΑΕΠ) οφείλεται κυρίως στις πιστώσεις υπό κατανομή που τελικά δεν χρειάστηκαν, καθώς μέρος των αναγκών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης εξυπηρετήθηκε με χρήση ιδίων πόρων, χωρίς να χρειαστεί επιπρόσθετη κρατική επιχορήγηση.

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) παρουσιάζει μείωση στο σκέλος των εσόδων, καθώς τα έσοδα ανέρχονται σε 3.323 εκατ. ευρώ ή το 1,5% του ΑΕΠ, μειωμένα κατά 258 εκατ. ευρώ ή 7,2% συγκριτικά με το 2022, και 1.126 εκατ. ευρώ ή 25,3% με τον στόχο του ΚΠ του 2023. Η απόκλιση είναι μικρότερη από την εκτίμηση του ΚΠ 2024 και φθάνει τα 440 εκατ. ευρώ ή 11,7%. Αντίθετα, οι δαπάνες που ανήλθαν σε 9.112 εκατ. ευρώ ή 4,1% του ΑΕΠ παρουσιάζονται αυξημένες κατά 930 εκατ. ευρώ ή 11,4% συγκριτικά με το 2022 και 812 εκατ. ευρώ ή 9,8%, συγκριτικά με την εκτίμηση του ΚΠ του 2023 και 362 εκατ. ευρώ ή 4,1% σε σχέση με τον ΚΠ του 2024. Επιπλέον, από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δαπανήθηκαν 2.089 εκατ. ευρώ ή 0,9% του ΑΕΠ για το 2023,

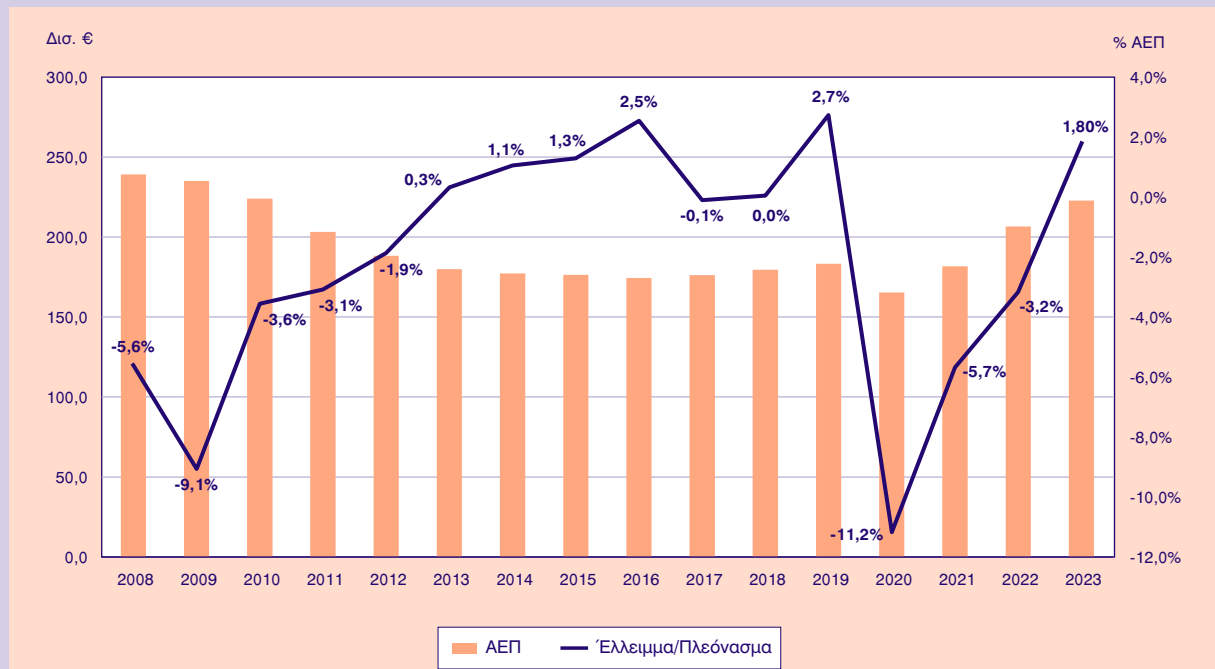
ενώ τα έσοδα ανήλθαν στα 3.405 εκατ. ευρώ ή 1,5% του ΑΕΠ. Τα έσοδα του ΤΑΑ είναι πολύ κοντά στην πρόβλεψη του ΚΠ του 2023 (3.436 εκατ. ευρώ) αλλά απέχουν από την εκτίμηση του ΚΠ του 2024 που ήταν στα 1.718 εκατ. ευρώ.

Συνολικά, τα σημαντικά αυξημένα έσοδα αλλά και ο περιορισμός των δαπανών βελτίωσε σημαντικά το δημοσιονομικό αποτέλεσμα, και το ισοζύγιο του Κρατικού Προϋπολογισμού. Στο Διάγραμμα 2.1.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη του πρωτογενούς ελλείμματος/πλεονάσματος την περίοδο 2008-2023 μαζί με την εξέλιξη του ΑΕΠ. Η περίοδος περιλαμβάνει από το 2008, πριν την κρίση χρέους της ελληνικής οικονομίας, μέχρι τα πιο πρόσφατα στοιχεία. Από το διάγραμμα γίνεται σαφές ότι το 2023 η εκτίμηση για το ΑΕΠ δείχνει σημαντική ανάπτυξη και έτσι, με τη συνεχή άνοδο του ΑΕΠ από το 2018, έχει ανακτηθεί σχεδόν η απώλεια του ΑΕΠ από την οικονομική κρίση και την πανδημία, αφού πλησιάζει στο ΑΕΠ της χώρας το 2010, χρονιά ένταξης της Ελλάδας στον μηχανισμό στήριξης. Επιπρόσθετα, το 2023 είναι η πρώτη χρονιά από το 2016 που το πρωτογενές ισοζύγιο παρουσιάζει πλεόνασμα ύψους 1,8% του ΑΕΠ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πορεία των εσόδων και των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού την ίδια περίοδο (Διάγραμμα 2.1.2). Μέχρι το 2019, χρονιά που έσοδα και δαπάνες σχεδόν ισοσκελίζονται (Διάγραμμα 2.1.2α), τα έσοδα διατηρήθηκαν στο ίδιο επίπεδο, με μικρές αυξομειώσεις ανά έτος περί τα 50-55 δισ. ευρώ, ενώ οι δαπάνες παρουσιάζουν σημαντική μείωση μέχρι το 2014, με ιδιαίτερη πτώση τα έτη που το πρόγραμμα εξυγίανσης περιείχε μέτρα μείωσης δαπανών και σχετική σταθεροποίηση μέχρι το 2019, περί τα 55 δισ. ευρώ. Το 2020, λόγω της πανδημίας της Covid-19 και της σημαντικής ύφεσης που προκάλεσε, αλλά και των μέτρων που λήφθηκαν για την κάλυψη των αναγκών που προέκυψαν από αυτήν, τα έσοδα έπεσαν αρκετά κάτω από τα 50 δισ. ευρώ, ενώ οι δαπάνες εκτινάχθηκαν στα 70 δισ. ευρώ. Το 2021 τα έσοδα επανήλθαν στα 55 δισ. ευρώ, και για πρώτη φορά το 2022 ξεπέρασαν το όριο των 55 δισ. ευρώ, αγγίζοντας τα 60 δισ. ευρώ, ενώ το 2023 έφθασαν το επίπεδο των 67 δισ. ευρώ, λόγω των υψηλών εισπράξεων φόρου εισοδήματος και ΦΠΑ. Από την άλλη πλευρά, οι δαπάνες σταθεροποιήθηκαν την τριετία 2021-23 στα υψηλά επίπεδα των 70 δισ. ευρώ, λόγω τόσο της πανδημίας (το 2021) όσο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1.1

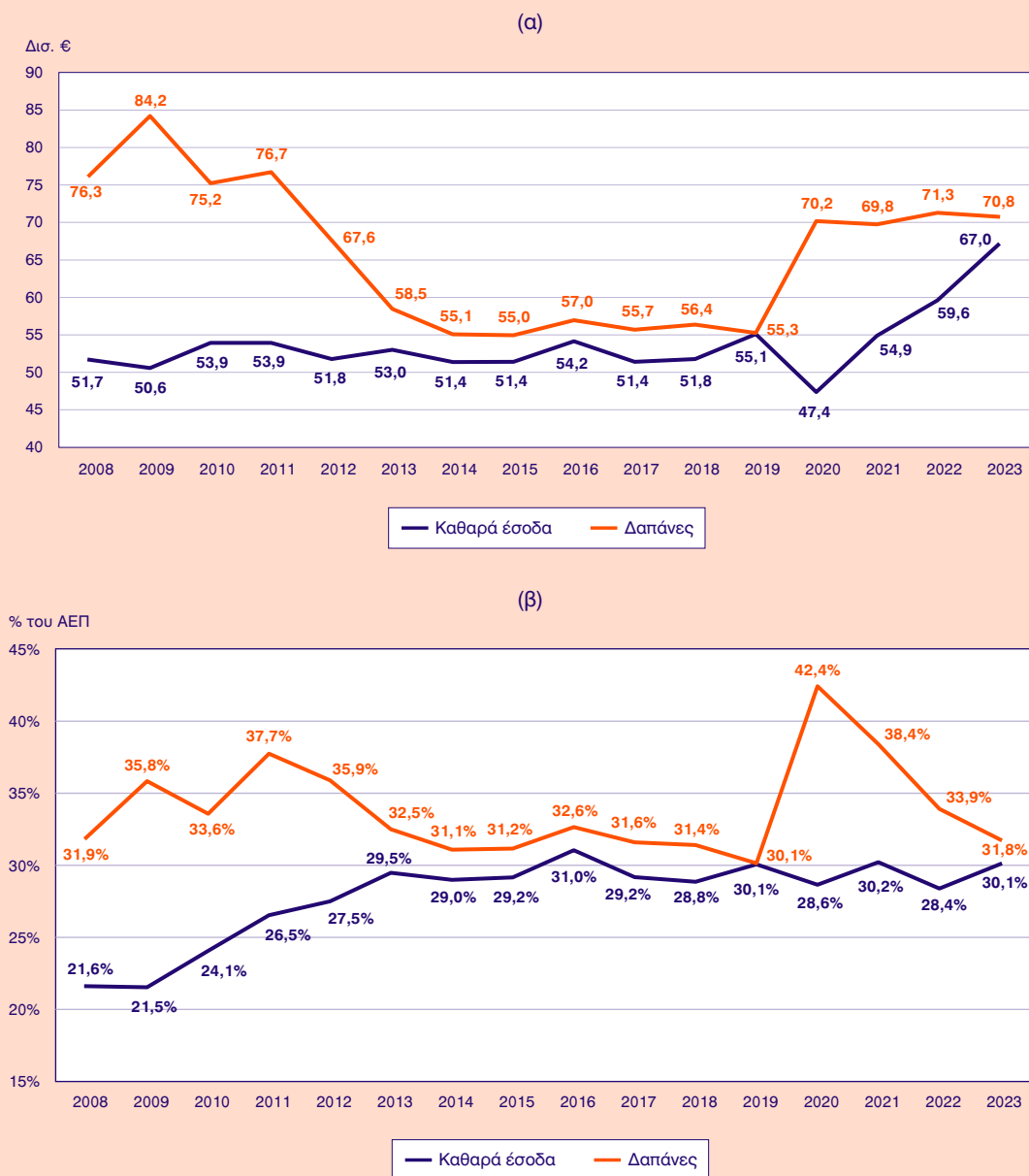
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και Πρωτογενές Έλλειμμα/Πλεόνασμα του Κρατικού Προϋπολογισμού 2008-2023 (σε δισ. € και σε % του ΑΕΠ)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού, διάφορα τεύχη.
 Πορεία Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Ιανουάριος 2024.
 Σημείωση: Το 2023 αποτελεί εκτίμηση του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2024.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1.2

Καθαρά έσοδα και δαπάνες 2008-2023 (σε δισ. € και σε % του ΑΕΠ)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού, διάφορα τεύχη.

Πορεία Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Ιανουάριος 2024.

Σημείωση: Το 2023 αποτελεί εκτίμηση του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2024.

και της ενεργειακής κρίσης και των πληθωριστικών πιέσεων που απαιτούσαν την οικονομική στήριξη των ευάλωτων νοικοκυριών, αλλά και των αποτελεσμάτων της κλιματικής κρίσης στη χώρα μας – πυρκαγιές-πλημμύρες (2022-2023). Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικότερο από το απόλυτο μέγεθος των εσόδων και των δαπανών είναι οι τιμές τους ως ποσοστό του ΑΕΠ, για να υπάρχει μέτρο σύγκρισης. Έτσι, αν και η μείω-

ση των δαπανών ως ποσοστού του ΑΕΠ την περίοδο μέχρι το 2019 είναι πολύ μικρή και η αύξηση το 2020 είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς το ΑΕΠ έχει φτάσει στο χαμηλότερο επίπεδο της υπό εξέταση περιόδου. Αντίθετα, τα έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν από το 21,6% του ΑΕΠ το 2008 στο 29,5% του ΑΕΠ το 2013 και σταθεροποιήθηκαν γύρω στο 30% του ΑΕΠ την υπόλοιπη περίοδο (Διάγραμμα 2.1.2β).

2.2. Η εξέλιξη του δημοσίου χρέους το γ' τρίμηνο του 2023

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους³, το τρίτο τρίμηνο του 2023 το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης ανήλθε σε 402.877,43 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας μια μείωση της τάξης των 1,8 δισ. (0,5%) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ εμφανίζεται αυξημένο κατά 2,6 δισ. (0,6%) από το τέλος του 2022, και 9,4 δισ. (2,4%) συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Επιπρόσθετα, τα ταμειακά διαθέσιμα του Ελληνικού Δημοσίου εμφανίζονται αυξημένα κατά 447,5 εκατ. (0,1%) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, 1,3 δισ.

(0,3%) σε σχέση με το τέλος του 2022, και 2 δισ. (0,5%) αναφορικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022.

Η σύνθεση του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης κατά το τρίτο τρίμηνο του 2023 παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.2.1. Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης μετατράπηκε στο σύνολό του σε σταθερό επιτόκιο και σε ευρώ. Όσον αφορά τον τρόπο διαπραγμάτευσης, η μεταβολή της σύνθεσης του χρέους υπέρ του μη διαπραγματεύσιμου χρέους, έναντι του διαπραγματεύσιμου, διαμορφώθηκε σε 25,2% και 74,8%, αντίστοιχα, κατά την υπό εξέταση περίοδο. Επιπλέον, όσον αφορά τις εγγυήσεις που χορήγησε το Ελληνικό Δημόσιο, αυτές σταθεροποιήθηκαν την υπό εξέταση περίοδο κάτω από τα 30 δισ. ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.1 Στοιχεία χρέους Κεντρικής Κυβέρνησης¹ (ποσά σε εκατ. €)*

Περίοδος	2022 (Γ' τρίμ.)	2022 (Δ' τρίμ.)	2023 (Β' τρίμ.)	2023 (Γ' τρίμ.)
Ύψος χρέους Κεντρικής Κυβέρνησης	393.489,34	400.275,64	404.685,60	402.877,43
Κατανομή χρέους κατά είδος επιτοκίου				
Σταθερό ²	393.489,34	400.275,64	404.685,60	402.877,43
Κυμαινόμενο ^{2,3}	0,00	0,00	0,00	0,00
Κατανομή χρέους κατά τρόπο διαπραγμάτευσης				
Διαπραγματεύσιμο	96.404,89	96.866,70	99.147,97	101.525,11
Μη διαπραγματεύσιμο	297.084,45	303.408,94	305.537,63	301.352,32
Κατανομή χρέους κατά νόμισμα				
Σε ευρώ, €	393.489,34	400.275,64	404.685,60	402.877,43
Σε νόμισμα εκτός ζώνης ευρώ	0,00	0,00	0,00	0,00
Ταμειακά Διαθέσιμα ΕΔ⁴	18.133,5	18.796,70	19.655,20	20.102,7
Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου	29.960,98	29.631,20	29.432,30	29.384,90

Πηγή: Δελτίο Δημοσίου Χρέους, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

Σημειώσεις:

1. Το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης διαφέρει από το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης (Χρέος κατά Μάαστριχτ) κατά το ποσό του ενδοκυβερνητικού χρέους και λοιπών στοιχείων που προβλέπονται από τον ESA '95.
2. Η αναλογία σταθερού/κυμαινόμενου επιτοκίου υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη: α) τις συναλλαγές ανταλλαγής επιτοκίου, β) τη χρήση χρηματοδοτικών μέσων από τον ΕΜΣ σχετικά με τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί στο Ελληνικό Δημόσιο και γ) την ενσωμάτωση των παραμέτρων κινδύνου του χαρτοφυλακίου υποχρεώσεων του EFSF στο χαρτοφυλάκιο του ελληνικού δημοσίου χρέους.
3. Τα τιμαριθμοποιημένα ομόλογα περιλαμβάνονται στα κυμαινόμενα ομόλογα.
4. Περιλαμβάνεται ο λογαριασμός αποθεματικού προσόδων από τις αγορές κεφαλαίου με υπόλοιπο 15.697,3 εκατ. ευρώ, 30/6/2023 και 30/9/2023.

* Προσωρινά στοιχεία.

3. Δελτίο Δημοσίου Χρέους, Σεπτέμβριος 2023, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Η κατανομή του χρέους, με βάση την υπολειπόμενη διάρκεια αυτού το τρίτο τρίμηνο του 2023 αποτυπώνεται στον Πίνακα 2.2.2. Οι βραχυχρόνιοι τίτλοι (με λήξη μικρότερη του έτους) του Ελληνικού Δημοσίου αντιπροσωπεύουν το 16,8% του συνόλου, έναντι 11,8% που καταλαμβάνουν οι μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (με λήξη από 1 έως 5 έτη), και 71,4% που καταλαμβάνουν οι τίτλοι μακράς διάρκειας (λήξη μετά την πενταετία) από 17,6%, 11,9% και 70,4%, αντίστοιχα, που ήταν το προηγούμενο τρίμηνο του 2023. Συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022, παρατηρείται μια αύξηση του μεριδίου των βραχυπρόθεσμων και των μεσοπρόθεσμων τίτλων με μείωση των μακροπρόθεσμων.

Η μέση σταθμική υπολειπόμενη φυσική διάρκεια του συνολικού χρέους της Κεντρικής Διοίκησης ανήλθε

σε 7,18 έτη, μειωμένη από αυτή των 18,01 ετών που ήταν το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Επιπλέον, και όσον αφορά τον νέο δανεισμό του Ελληνικού Δημοσίου κατά την υπό εξέταση περίοδο, η μέση σταθμική διάρκεια ανήλθε στα 5,03 έτη, μισή σχεδόν από το επίπεδο των 9,80 ετών στο οποίο είχε διαμορφωθεί το 2021. Ο νέος δανεισμός για το τρίτο τρίμηνο του 2023 κατανέμεται σε 47,9% από έκδοση εντόκων γραμματίων, 44,2% από ομόλογα σταθερού επιτοκίου, 7,5% από δάνεια NGEU, 0,2% από δάνεια της Εθνικής Τράπεζας (ΕΤΕ) και 0,2% από ομόλογα της Ευρωπαϊκής Αναπτυξιακής Τράπεζας (ΕΑΤ) (Διάγραμμα 2.2.1).

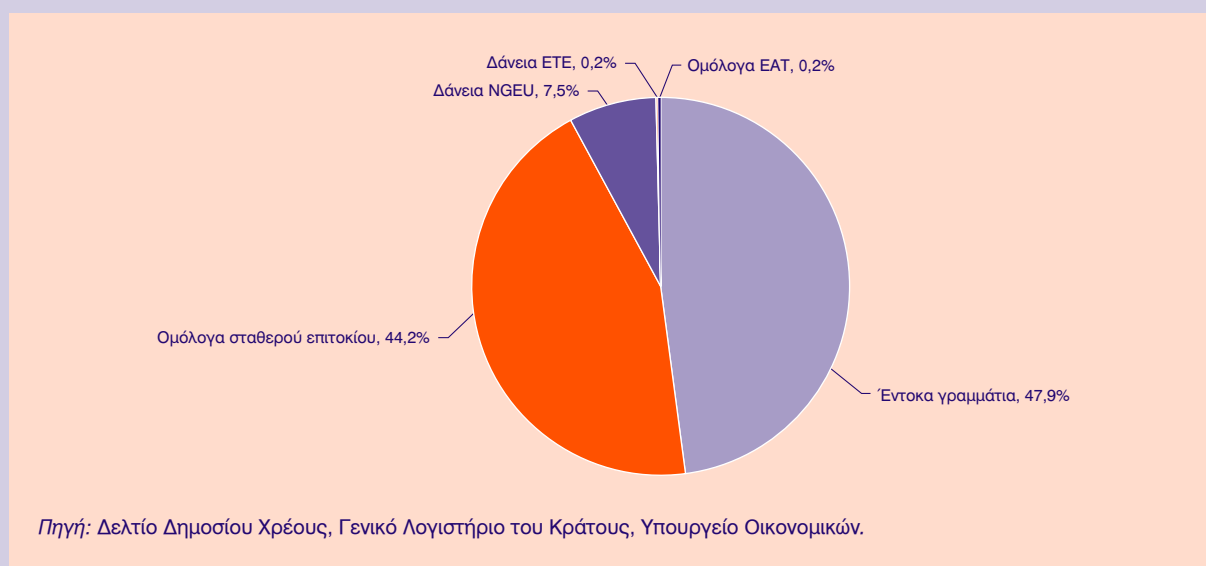
Στο Διάγραμμα 2.2.2, παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα λήξης του χρέους της Κεντρικής Κυβέρνησης με βάση τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία. Από την

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.2 Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης ως προς την υπολειπόμενη φυσική διάρκεια (ποσά σε εκατ. €)

Περίοδος	2022 (Γ' τρίμ.)	2022 (Δ' τρίμ.)	2023 (Β' τρίμ.)	2023 (Γ' τρίμ.)
Συνολικό ποσό	393.489,34	400.275,64	404.685,60	402.877,43
Βραχυπρόθεσμα (μέχρι 1 έτος)	63.665,41	68.876,94	71.385,66	67.518,65
Μεσοπρόθεσμα (1 έως 5 έτη)	40.485,46	42.656,63	48.205,73	47.523,54
Μακροπρόθεσμα (άνω των 5 ετών)	289.338,47	288.742,07	285.094,21	287.835,24

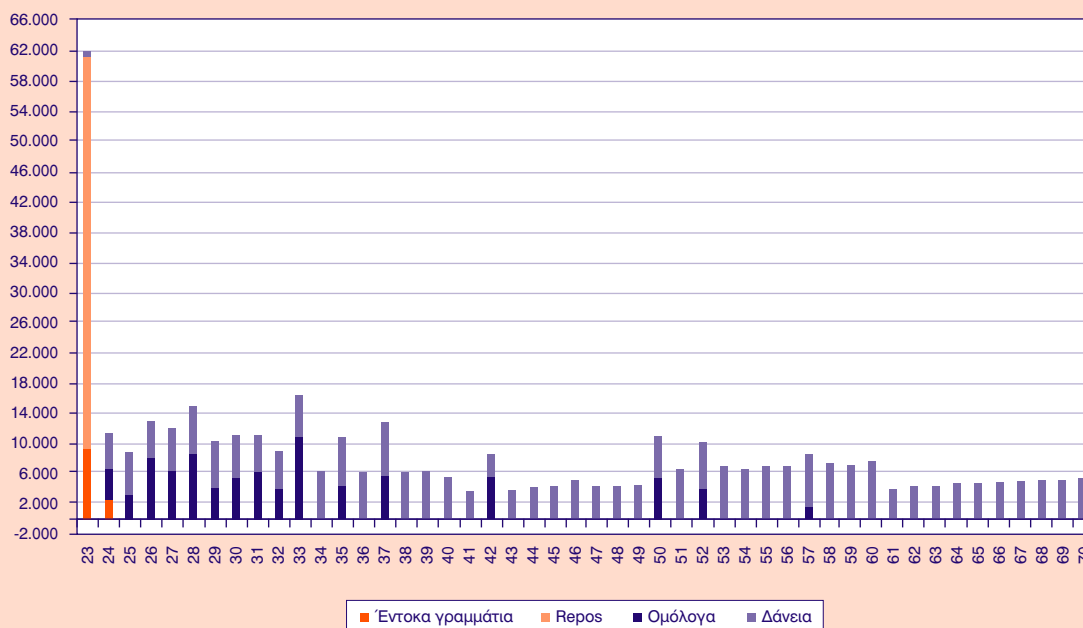
Πηγή: Δελτίο Δημοσίου Χρέους, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2.1
Κατανομή νέου δανεισμού, Γ' τρίμηνο του 2023

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2.2

Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους Κεντρικής Κυβέρνησης την 30/9/2023 (ποσά σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Δελτίο Δημοσίου Χρέους, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

Οι λήξεις τίτλων εξομαλύνονται με προαγορές χρέους και πράξεις διαχείρισης.

Περιλαμβάνεται η επιμήκυνση των δανείων του EFSF που συμφωνήθηκε στο Eurogroup της 22-6-2018.

απεικόνιση των νεότερων δεδομένων φαίνεται πως, αν εξαιρέσουμε το υπόλοιπο του έτους (2023), η διασπορά του βάρους της εξόφλησης του δημοσίου χρέους είναι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, ομαλή, σε επίπεδα χαμηλότερα των 14 δισ. ευρώ ανά έτος έως το 2070.

Συμπερασματικά, το χρέος μειώθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο του 2023, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι χρηματοδοτικές ανάγκες της ελληνικής οικονομίας την περίοδο αυτή, αν και αυξημένες λόγω αναγκών χρηματοδότησης των μέτρων για την αντιμετώπιση των καταστροφών από την κλιματική κρίση και της ακρίβειας, καλύφθηκε με δημοσιονομικά ουδέτερο τρόπο.

2.3. Προοπτικές των δημοσιονομικών μεγεθών

Σε ένα διεθνές περιβάλλον αυξημένης οικονομικής αβεβαιότητας που πηγάζει τόσο από τις αυξημένες γεωπολιτικές εντάσεις σε διάφορες περιοχές του κόσμου, όσο και από τις πολιτικές νομισματικής σύσφιξης που ακολουθούν οι κεντρικές τράπεζες, οι προσδοκίες για την ελληνική οικονομία το 2024 παραμένουν αισιόδοξες. Ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας αναμένεται να φθάσει στο 2,9% από το 2,4%

που εκτιμάται ότι θα κλείσει το 2023, που σε ονομαστικούς όρους θα ξεπεράσει για πρώτη φορά το ΑΕΠ της χώρας το 2010, έτος εισόδου της Ελλάδας στο πρώτο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής. Παρ' όλα αυτά θα εξακολουθήσει να είναι υψηλότερος από αυτόν της Ευρωζώνης που αναμένεται να είναι στο 1,2%.

Η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να έχει θετική προοπτική, και αυτό οφείλεται κυρίως στα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που εφαρμόζονται στα τέλη του 2023 και από τις αρχές του 2024, τις αποκαταστάσεις των ζημιών από τις πρόσφατες καταστροφές, καθώς και την αναμενόμενη θετική επίδραση της υλοποίησης του σχεδίου «Ελλάδα 2.0» που, μαζί με την επενδυτική βαθμίδα, θα οδηγήσουν σε αύξηση των επενδύσεων. Επιπλέον, σε αυτό θα βοηθήσει και ο περιορισμός της μείωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης, παρά τις σημαντικές πληθωριστικές πιέσεις, μέσω της αύξησης στο μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων, τον κατώτατο μισθό και την απασχόληση, αλλά και στην άρση του «παγώματος» των τριετιών. Τέλος, η περαιτέρω μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ, κυρίως λόγω της ανάπτυξης της οικονομίας, δίνει μια νέα δυναμική στην εικόνα της ελληνικής οικονομίας στις αγορές.

Ωστόσο, εκτός από το δυσμενές διεθνές περιβάλλον, επιβαρυντικά για την ελληνική οικονομία δρουν τα υψηλά επιτόκια της ΕΚΤ που αυξάνουν το κόστος δανεισμού, αλλά και η επίδραση των γεωπολιτικών κρίσεων στην Ουκρανία και τη Γάζα τόσο στις τιμές της ενέργειας όσο και των εισαγωγών (προϊόντων και εισροών). Ο συνεχιζόμενος πληθωρισμός, κυρίως σε βασικά είδη πρώτης ανάγκης και ενέργεια, μπορεί να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία. Βασικό όμως πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας παραμένει το εξωτερικό ισοζύγιο συναλλαγών, το οποίο βαίνει αυξανόμενο με την αύξηση των εισοδημάτων, καθώς αυξάνονται οι εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών αλλά και εισροών, χωρίς αντίστοιχη αύξηση των εξαγωγών, υποδεικνύοντας το προβληματικό παραγωγικό μοντέλο της χώρας.

Όσον αφορά την εκτέλεση του Προϋπολογισμού για το 2024 εκτιμάται ότι η χώρα, αν και καταργήθηκε η ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, θα υπερκαλύψει το όριο του 2% του ΑΕΠ για τα πρωτογενή πλεονάσματα. Επιπλέον, η εξαίρεση των αμυντικών δαπανών από το έλλειμμα σε περίπτωση που σημειωθεί υπέρβαση αυτών των ορίων αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα για την τήρηση των στόχων του Συμφώνου. Η σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων, τόσο από τον φόρο εισοδήματος όσο και από ΦΠΑ, αναμένεται να συνεχιστεί και το 2024, δεδομένων των θετικών ρυθμών ανάπτυξης, των μισθολογικών αυξήσεων αλλά και των τιμών των προϊόντων, δίνοντας τον απαραίτητο δημοσιονομικό χώρο για δημοσιονομικές παρεμβάσεις όπου κριθεί απαραίτητο, χωρίς την επιβάρυνση του Προϋπολογισμού. Οι αναμενόμενες τουριστικές εισπράξεις, που φαίνεται ότι θα είναι ακόμη μεγαλύτερες από το 2023,

αποτελούν έναν ακόμη λόγο αισιοδοξίας για τη δημοσιονομική σταθερότητα. Τέλος, παρεμβάσεις που έχουν στόχο την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής θα αυξήσουν ακόμη περισσότερο τα φορολογικά έσοδα, αλλά και θα συμβάλουν στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών και την ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής.

Αντίθετα, επιβαρυντικοί παράγοντες μπορεί να θεωρηθούν μεταξύ άλλων: (α) οι αυξημένες δαπάνες λόγω των φυσικών καταστροφών που βίωσε η χώρα το 2023, αλλά και νέων δεδομένης της κλιματικής κρίσης, καθώς πρέπει να καταβληθούν αποζημιώσεις στους πληγέντες, (β) ο σημαντικός περιορισμός της κατανάλωσης λόγω πληθωρισμού που θα έχει επίπτωση στις εισπράξεις ΦΠΑ, (γ) το υψηλότερο κόστος εξυπηρέτησης του χρέους, καθώς, παρά την αναβάθμιση σε επενδυτική βαθμίδα, το χρέος αναχρηματοδοτείται με υψηλότερο επιτόκιο από το μέσο επιτόκιο του υπάρχοντος χρέους (περίπου 2%), λόγω της αύξησης των επιτοκίων της ΕΚΤ και (δ) η μη έγκαιρη απορρόφηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, και ιδιαίτερα εκείνων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, που έχουν πιεστικό χρονικό ορίζοντα.

Με βάση τα παραπάνω, η δυνατότητα παρεμβάσεων και κρατικής στήριξης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι στοχευμένη και προσωρινού χαρακτήρα και να χρηματοδοτείται από τον διαθέσιμο δημοσιονομικό χώρο, διατηρώντας μια «περιοριστική» δημοσιονομική πολιτική, έτσι ώστε να δημιουργηθούν τα απαραίτητα πρωτογενή πλεονάσματα, να μην τροφοδοτηθούν οι πληθωριστικές πιέσεις και να συγκρατηθεί η αύξηση του κόστους δανεισμού.